

JOLANTA MĘDELSKA

WSP w Bydgoszczy

WYRAŻENIA PRONOMINALNE OZNACZAJĄCE NIEOKREŚLONĄ LICZBĘ
JAKO PROBLEM LEKSYKOLOGRAFII POLSKO-ROSYJSKIEJ

Sprawa, którą chcę się tutaj zająć, zwróciła moją uwagę już kilka lat temu. Niektóre jej aspekty omówiłam wstępnie we wcześniejszych publikacjach¹, inne tylko zasygnalizowałam². Problem wymaga jednak obszerniejszego opracowania, bowiem wyrażenia zamkowane oznaczające nieokreśloną liczbę są wyjątkowo trudnymi translendami, w pewnych użyciach wręcz nieprzekładalnymi. Trudności obiektywne, wynikające głównie z odrębnych zakresów znaczeniowych takich tworów pronominalnych w języku polskim i rosyjskim, pogłębia dodatkowo niezadowalający opis ich natury w słownikach jednojęzycznych. Leksykograf jest więc zmuszony do samodzielnego definiowania tak translendu, jak i przypuszczalnych translatów. Ustalenie odpowiedności przekładowych musi więc być poprzedzone żmudnymi dociekaniami.

Formy kilka, kilkanaście, kilkadziesiąt itd., parę, paręnaście, parędziesiąt itd., a także wiele, wielu nie mają ustabilizowanej pozycji wśród części mowy, podobnie zresztą jak ich rosyjskie odpowiedniki z członem nieskolko /także mного/. Są uważane za liczebniki /wówczas tworzy się dla nich odrębną

klasę, np. liczebników zaimkowych/ lub zaimki bądź też wyrażenia liczebnikowe. Specyficzność interesujących nas wyrazów zauważył już F.Żachowski, pisząc: Imiona liczbowe nieokreślone, nieoznaczające wyraźnej liczby /.../ wystawiają nam w ogóle zbiór jakiś, np. wiele, tyle, kilka, kilkanaście /.../. /.../ imion nieokreślonych nie możemy odnieść do żadnej liczby szczególnej, albowiem przez kilka rozumiemy najmniej trzy; przez kilkanaście najmniej jedenaście; przez kilka dzieci najmniej dwadzieścia; przez kilkadziesiąt najmniej pięćdziesiąt; przez kilkaset najmniej trzysta"³. J.Baudouin de Courtenay wyrazy "/.../" w rodzaju kilka, kilkanaście, kilkadziesiąt, kilkaset, ile, wiele" nazywał liczebnikami algebraicznymi⁴ /w odróżnieniu od arytmetycznych/, mając zapewne na uwadze fakt, że określają one jakąś zmienną, liczbę z pewnego przedziału. M.Schabowska wyznacza takim formom miejsce między liczebnikami a rzeczownikami ilościowymi, pisząc: "Do grupy noszącej nazwę liczebników nieokreślonych zaliczyć można wyrazy: wiele, wielu, kilka, kilku, tyle, tylu, dużo, mało, niekiedy nawet zdarza się: parę, trochę, siła, moc, mnóstwo, setki. Wyrazy te, będąc z pochodzenia zaimkami, przysłówkami i rzeczownikami, określają ilość przedmiotów, zjawisk i stanów ogólnie, jako dużą lub małą. Różnią się od liczebników tym, że nie tworzą jak tamte szeregu, lecz nazywają pewne zbiorowości. Ta funkcja daje im odrębne stanowisko w zasobie wyrazów nazywających ilość i stawia w pozycji przejściowej pomiędzy liczebnikami właściwymi a rzeczownikami ilościowymi"⁵. A.Bogusławski dla wyrażen obejmujących poza treścią liczebnikową także inną treść proponuje nazwę "wyrażenia liczebnikowe" /np. kilka -

- "więcej niż dwa i mniej niż dziesięć"⁶. Podział na liczebniki określone /jeden, troje, dwukrotny, trojako/ i nieokreślone /kilka, wiele, parę, kilkoro, parokrotnie, wieloraki/ wprowadza Encyklopedia wiedzy o języku polskim⁷. Leksemy kilka, kilkanaście, parę, paręnaście i ich pochodne zostały sklasyfikowane jako liczebniki nieokreślone również w Gramatyce współczesnego języka polskiego⁸. St. Jodłowski nie omawia takich form w swej pracy o zaimkach⁹. Z drugiej jednak strony Encyklopedia... stwierdza, że zakres klasy zaimka bywa rozszerzany o grupę zaimków liczebnych /tyle, kilka, ile/¹⁰. Tak m.in. postąpili autorzy Gramatyki opisowej, zaliczając do zaimków liczebnych wyrazy tyle, ile, kilka, kilkanaście¹¹. My, mając na uwadze przede wszystkim podkreślaną przez gramatyków zdolność form typu kilka, parę, wiele do wskazywania w każdym konkretnym kontekście innej liczby /choć, jak np. w wypadku kilka czy parę zamkniętej w określonym przedziale/ oraz ich niewyznaczoność /także jedynie w pewnych granicach/ skłonni jesteśmy zaliczyć je do nieokreślonych wyrażen pronominalnych.

Właśnie nieokreśloność tych leksemów jest główną przyczyną trudności leksykograficznych. Otóż większość autorów słowników przekładowych podaje dla polskiego kilka rosyjski ekwiwalent несколько. Translat obejmuje jednak szerszy przedział liczbowy niż kilka. Polskie kilka oznacza szereg 3-9¹², zaś rosyjskie несколько - po prostu niewielką ilość¹³ /por. "/.../ несколько to nie wszelka nieokreślona ilość. To może być trzy, pięć, dziesięć, w ogóle niewiele"¹⁴/. Autorzy, świadomi tej rozbieżności, dopełniają zazwyczaj parę przekładową kilka - несколько informacją w nawiasie w granicach pierwszej dziesiątki /ES czy

Rozw/¹⁵, dopuszczając się drobnej nieścisłości, bowiem w granicach pierwszej dziesiątki mieszczą się także liczby jeden i dwa, które nie są objęte wyrazem kilka.

Wypada również wspomnieć i o tym, że polskie kilka nie zawsze wskazuje konkretny przedział liczbowy. Może oznaczać po prostu niewiele. Jest tak np. w następujących użyciach:

- 1/ Nie wytrzymam i powiem mu wreszcie kilka słów prawdy.
- 2/ Jeszcze tylko kilka słów na zakończenie.

Analogicznie może funkcjonować rosyjskie nieskolko:

- 3/ Skażycie chot' nieskolko słów po wtóromu woprosu.

Znacznie bardziej kłopotliwy dla tłumacza jest polski zaimek kilkanaście. Język rosyjski nie nazywa osobnym wyrazem przedziału liczbowego, który odpowiada ściśle polskiemu kilkanaście¹⁶. Autorzy słowników proponują więc rozmaite substytuty tekstowe: boleje diesiati /w przedziałach wtórego diesiatka/, diesiatka połtora, diesiat's lisznim, nieskolko /w przedziałach 2-go diesiatka/, nieskolko /ot 11 do 19/. Wystarczyłaby tu jednakże sama forma nieskolko, ponieważ obejmuje ona swym zasięgiem również przedział liczbowy $> 10 < 20$, co można udowodnić, analizując teksty rosyjskie, w których wyraz nieskolko znaczy na pewno więcej niż dziesięć, np.:

- 4/ Kogda na bananie wyrastajut grozdja płodow wiesom w nieskolko diesiatkow kilogrammow, "trawka" eta legko ich wydierżywajet i daże nie gniotsia. I wysota u niej małeńkaja - nieskolko mietrow.

"Trawka", czyli nibyżodyga banana, osiąga wysokość kilkunastu metrów /od 10 do 15/. Autor naszego przykładu, botanik, zna oczywiście dane liczbowe, a więc świadomie używa formy nieskolko

na oznaczenie przedziału < 15 . Materiału do podobnych spekulacji dostarcza także kolejna wypowiedź:

5/ /.../ było wyniesiono w obszarnej słoźności 6975 mieszkow dla cementa, a wowsie nie "nieskolko tysiacz", kak wies'ma priblizitielno soobszczajet wam naczalnik cecha /.../.

Gdyhy rosyjskie nieskolko zamykało się w granicach 3-9, mówiący nie mógłby mieć pretensji o zbyt duże przybliżenie. Blisko 7 tysięcy worków to przecież jedynie o dwie jednostki mniej od wartości maksymalnej przedziału. Co innego jednak, gdy znaczenie wyrazu nieskolko zamyka się liczbą 20. Wówczas wartość rzeczywista /7 tysięcy/ jest prawie trzykrotnie niższa od wartości skrajnej. Przybliżenie krzywdząco odbiega od stanu faktycznego, co usprawiedliwia oburzenie autora wypowiedzi i jego chęć sprostowania.

Wydaje się więc, że nie ma racji A. Bogusławski, pisząc, iż rosyjskie nieskolko mieści się w przedziale $> 2 < 10^{17}$ i /zapewne w związku z tym przekonaniem/ podając dla wyrazu kilkanaście substytut diesiatka połtora /BogII/. Optymalnym odpowiednikiem polskiego kilkanaście jest właśnie rosyjskie nieskolko. Inna sprawa, że w wielu kontekstach wspólny translata dla kilka i kilkanaście może okazać się bardzo niewygodny.

Weźmy choćby taki przykład:

6/ J.S. dopuszczał się gwałtów i czynów nierządnych na zupełnie małych dziewczynkach, takich, które miały zaledwie kilka lat!

Rosyjski odpowiednik nieskolko, obejmujący swym zasięgiem także np. liczbę 14, może niepożądanie złagodzić drastyczność

informacji.

Ponieważ w języku rosyjskim brak specjalnych leksemów, które nazywałyby odpowiednio przedziały liczbowe 3-9 bądź 11-19, nie jest możliwe wierne przekazane treści tych polskich kontekstów, w których sąsiadują zaimki kilka i kilkanaście, zwykle nie przeciwstawiając się sobie, np.:

- 7/ Chodzi o traktowanie męża w kilka i kilkanaście lat po ślubie.
- 8/ Na profesurę czeka się kilka, kilkanaście miesięcy.
- 9/ Ustawa z 64r. /.../ nie spełnia już swej roli. Była potrzebna, gdy na jednego absolwenta czekało kilka czy kilkanaście miejsc pracy.
- 10/ Za kilka, kilkanaście lat "młodzi" z Politechniki Warszawskiej obronią prace doktorskie, a potem habilitacyjne.
- 11/ Wnioski z tej lekcji są ważne nie tylko dla naszej sytuacji obecnej, ale mogą zadecydować o całej przyszłości, którą budować będą przecież ci, którzy dziś mają po kilka, kilkanaście lat.

Łatwo zauważyć, że połączenia kilka lub kilkanaście, kilka i kilkanaście, kilka, kilkanaście itp. wskazują dokładnie ten sam przedział liczbowy, który Rosjanie oznaczają wyrazem nieskolko. Dokonując przekładu wystarczy więc na miejsce obu polskich form podstawić jeden transtat, np. kilka lub kilkanaście - nieskolko.

Znacznie bardziej kłopotliwe są te konteksty, w których zaimki kilka i kilkanaście wyraźnie się sobie przeciwstawiają, np.:

- 12/ Jeszcze przez najbliższych kilka lat szkoły podstawowe na Retkini będzie opuszczało kilka klas ósmych, a przybywało kilkanaście klas pierwszych.
- 13/ A do tego zamiast 450 łózek jest 750, zamiast kilku oddziałów jest kilkanaście!
- 14/ Biuro ochrony składało się kiedyś z kilkunastu strażników, szefa i zastępcy oraz kilku panienek do wypisywania przepustek.

Jest oczywiste, że nie można tu zastosować dla kilka i kilkanaście słownikowych odpowiedników nieskolko i nieskolko. Nie można również zastąpić ich jedynym wspólnym wyrazem nieskolko /co dopuściliśmy wyżej/, także dlatego, że zajmują w tekście pozycje zbyt od siebie odległe. W przypadkach 12 i 14 mechaniczne zastosowanie dla formy kilka oraz formy kilkanaście ich słownikowych ekwiwalentów nieskolko zmieniłoby treść wypowiedzi, natomiast kontekst 13 pozbawiłoby sensu. Pozostaje jeszcze wykorzystanie wyrazu nieskolko jako translatu dla polskiego kilka, zaś dla tworu kilkanaście proponowanego przez leksykoграфów substytutu diesiatka półtora, boleje diesiat bądź też diesiat's lisznim. Jest to oczywiście rozwiązanie połowiczne. Opiera się jedynie na domniemaniu, że w kontekście całego wypowiedzenia oraz w sąsiedztwie bardziej precyzyjnych wyrażen forma nieskolko zostanie odebrana jako leksem o węższym niż zazwyczaj zakresie. W razie niepowodzenia i tego zabiegu trzeba będzie uciec się do przebudowy całej wypowiedzi, ale należy liczyć się z tym, że trudno będzie przekazać w miarę wiernie intencje autora.

Ponieważ polskie pronominy kilka i kilkanaście bywają

podstawą rozmaitych formacji odzaimkowych /np. kilkuset, kilkunastolatek, kilkustopniowy, kilkunastostopniowy itp./i wykazują w tej roli rosnącą aktywność, problem ich właściwej ekwiwalentyzacji przekładowej powraca ze zdwojoną siłą. Obok bowiem kwestii omówionych wyżej pojawiają się dodatkowe komplikacje związane z brakiem w języku rosyjskim analogicznych złożzeń. Oto jeden z taki przykładów:

15/ O tych sprawach nie należy rozmawiać z kilkulatkami, są przecież problemy kilkunastolateków.

Sygnalizuję ten problem, mimo że wykracza on poza ramy artykułu, ponieważ trzeba się liczyć z faktem, iż w praktyce translatorskiej będzie się on pojawiał coraz częściej.

W związku z wyznaczonością zbioru liczb, nazywanych zaimkami kilka i kilkanaście, pronomiatywy te mogą być poprzedzone przymiotnikiem dobry, który w tego typu połączeniach z liczebnikami oznacza nie mniej niż dana liczba, np.:

16/ Kraje skandynawskie, w których najdłużej istniały kartki na alkohol, odeszły od tego sposobu dystrybucji dobrych kilkanaście lat temu.

17/ Przez dobrych kilka lat pracowałem kilkanaście godzin na dobę /.../.

Chociaż w języku rosyjskim wyraz dobryj może występować w analogicznej funkcji, to jednak nie łączy się on z zaimkiem nieskolko. Wynika to nie tyle z szerszego zakresu rosyjskiej formy nieskolko, ile raczej z braku ścisłej górnej granicy /nieskolko - woobszcze niemnogo/.

Najwłaściwszy translat polskiego kilka - wyraz nieskolko nie sprawdzi się jednak w połączeniach z liczebnikami wyższymi

od przedziału 3-9 przynajmniej o jeden rząd. Porównajmy:

18/ Pozostałe trzydzieści kilka krajów naszego kontynentu ma spożycie wyższe.

19/ Księgarnie na Śląsku dławią się "Kompozytorami śląskimi" /dwadzieścia kilka stron kredy za jedyne 120 zł/.

Nie są możliwe analogiczne połączenia rosyjskie typu [»] dwadcat' nieskolko /i, być może, jest to kolejny dowód na oznaczanie wyrazem nieskolko również liczb większych niż 10; por. także za-
kaz dla np. [»] dwadzieścia kilkanaście/. Odpowiadają im konstrukcje typu dwadcat' s lisznim /niebolszym/¹⁸. Popatrzmy na przykła-
dy:

20/ Siejczas my uże znam: sriedi mužozin starsze 60 let bolnych rakom w dwadcat' s lisznim raz bolsze, czem w grupie tridcatiletnich.

21/ Pis'mo było ot dwojurodnogo brata Giersza, /.../ o ktorom nie było izwiestij piat'diesiat let s lisznim.

22/ Trista s lisznim let tomu nazad angijskij fiłosof Dżon Łokk pisał /.../.

Chociaż nie mamy odpowiednich zaświadczeń tekstowych, to nie możemy przecież wykluczyć istnienia konstrukcji typu sto kilka, dwieście kilkanaście itp. To ich ekwiwalentami będą rosyjskie konstrukcje reprezentowane połączeniem trista s lisznim w przykładzie 22. Odnotujmy jednak znacznie szerszy zakres rosyjskich konstrukcji. Podczas gdy polskie trzysta kilka ma górną granicę w postaci liczby 309, w rosyjskiej trista s lisznim takiej wyrażonej granicy się nie odczuwa /mogłoby to być np. 318/. Mało tego, rosyjskie s lisznim /niebolszym/ bywa stosowane także na

oznaczenie ułamka, tak jak to ma miejsce w naszym kontekście

23:

23/ Wyrosło w polsiednieje wriemia czisło pionierow.

Ono za sorok let uwieliczilos' w dwienadcat' s lisznim raz.

Język polski dysponuje jeszcze jednym wyrażeniem pronominalnym na oznaczenie liczby z pewnego zakresu: parę. Parę obejmuje przedział od 2 do 10, "zwykle niewiele więcej niż dwa, trochę mniej niż kilka"¹⁹. Popatrzmy na przykład:

24/ Trudności, przeżywane codziennie i co ważniejsze brak jasnych perspektyw, nie skłaniają do podejmowania ryzyka opóźnienia swojego startu zawodowego o kolejne parę lat /.../ Studia? To się po prostu nie opłaca /.../.

Dysponujemy także ciekawym przykładem świadczącym o różnicowaniu zakresu zaimek parę i kilka:

25/ Dopóki matka karmi wyłącznie piersią, na zewnętrznych narządach płciowych utrzymuje się suchość, a owulacja najczęściej nie występuje wcześniej niż po paru-kilku miesiącach.

Słowniki podają dla parę translat nieskolko, który jest na pewno ekwiwalentem najczęstszym. Język rosyjski ma jednak także analog fonetyczny, słówko para, używane również na oznaczenie niewielkiej ilości. Jest ono wprawdzie nacechowane stylistycznie /posp./²⁰, ale w pewnych kontekstach może być przydatne jako odpowiednik polskiego parę, np.:

26/ - Czto za parien'?

- Obykowiennyj. Oczen', prawda, zdrowyj. Paru raz na wierandie przigłaszał mienia tancewat'.

27/ Za paru niedziel on sokratił etot cykł do dwadcati siekund.

28/ /.../ docz spokojno możet pierieniesti sobytije na paru wiekow nazad ili wperiod.

Proponujemy więc poprawkę, polegającą na wprowadzeniu do hasła parę rosyjskiego para jako odpowiednika drugoplanowego.

Natomiast formę paręnaście zamieszcza jedynie HS. Podaje właściwy odpowiednik nieskolko wraz z informacją nawiasową bolsze diesiati, ot diesiati do dwadcati. Konieczność uściślenia podyktowana została zapewne całkowitym zawieraniem się przedziału liczbowego odpowiadającego polskiemu paręnaście w przedziale liczbowym, który oznacza się rosyjskim nieskolko. Jednakże paręnaście wskazuje zazwyczaj liczby z zakresu 10-15, czyli nie zawsze jest synonimem wyrazu kilkanaście, a więc i nie zawsze odpowiada mu przedział liczbowy 10-20. Taki wniosek narzuca się po analizie haseł paręnaście w SJPDor i SJPSzymcz. Obaj autorzy zgodnie stwierdzają, że paręnaście to "trochę /o parę jednostek/ więcej niż dziesięć; kilkanaście." Przypomnijmy, że parę wg SJPDor oznacza "zwykle niewiele więcej niż dwa, trochę mniej niż kilka." W wielu więc wypadkach lepszym tłumaczeniem niż forma nieskolko będzie substytut, który BogiI proponował dla zaimka kilkanaście, mianowicie połączenie diesiatka półtora.

Często jednak polskim wyrazom parę i paręnaście odpowiada ten sam rosyjski ekwiwalent nieskolko. W związku z tym niekiedy obie polskie formy wystarczy zastąpić jednym wspólnym tłumaczeniem nieskolko /por. wyżej to samo o zaimkach kilka i kilkanaście/. Oto jeden taki kontekst:

29/ Ale to, co się dzieje w ostatnich paru, parunastu latach przekracza wszelkie granice.

Jednak wówczas, gdy mamy do czynienia z wyraźnym przeciwstawieniem pronominatywów parę i paręnaście, jak np. w przykładzie 30:

30/ O nie, mój drogi! To ci się przytrafiło nie parę,
lecz paręnaście razy.

ze wspólnego odpowiednika trzeba zrezygnować. Słusznym rozwiązaniem /dla tego właśnie kontekstu i wielu mu podobnych, choć nie wszystkich/ wydaje się nam następująca ekwiwalentyzacja: parę - - para oraz paręnaście - diesiatka połtora.

Inny jednak niż nieskolko lub para odpowiednik należy przyporządkować wyrazowi parę w połączeniach i liczebnikach wyższymi co najmniej o jeden rząd od przedziału określonego polskim pronominatywem kilkanaście. Oto przykłady takich użyć:

31/ Ludzie od trzydziestu paru lat przyzwyczajeni do tego, że w razie czego góra da, wolą trzymać się tej góry, nawet krytykowanej, a nie skakać w niezależność.

32/ A jest już naprawdę źle, kiedy stwierdzając to, ma się dwadzieścia parę lub trzydzieści parę lat, i kiedy się wie, że wszystko, co się w tym kraju stało, to nie nasza wina.

Takie konstrukcje należy przekładać rosyjskimi dwadcat' s lisznim /niebolszym/, tridcat' s lisznim /niebolszym/ itp. /por. wyżej uwagi o połączeniach dwadzieścia kilka, trzydzieści kilka itp./.

Analogiczną poprawkę trzeba wnieść do artykułu hasłowego paręnaście. Zaimek paręnaście również może być użyty w

konstrukcjach z liczebnikami, mianowicie z liczebnikiem sto i, teoretycznie, każdym oznaczającym kolejne pełne setki, np. sto paręnaście, trzysta paręnaście itd. Będzie wówczas miał translat w postaci wyrażenia s lisznim /niebolszym/.

O tworach naście, dziesięci, dziesiąt, czyli nacechowanych ekspresywnie wyrażeniach pronominalnych oznaczających nieokreśloną liczbę, a także kłopotach z ustaleniem ich rosyjskich odpowiedników, pisałam już wcześniej w innym miejscu²¹.

Tu warto jeszcze wspomnieć o formie wielu, również nieprecyzyjnie wskazującej liczbę, która, jak i wyrazy omówione wyżej, nie zajmuje stałej pozycji w rozmaitych klasyfikacjach leksemów na części mowy. Z punktu widzenia potrzeb leksykografii polsko-rosyjskiej wyrażenie to warte jest uwagi ze względu na małeńką pułapkę, jaką kryje w sobie jedno z dość częstych jego użyć. Otóż w razie konieczności emocjonalnego wzmocnienia treści leksemu wielu w języku polskim stosuje się powtórzenie, tak jak to ma miejsce np. w kontekście 33:

33/ Piszę w imieniu wielu, wielu matek.

Natomiast w języku rosyjskim powtarzane wyrazy łączy w takich wypadkach spójnik i:

34/ Ibo etim ona obiazana mnogim i mnogim ludiam.

35/ Usilija mnogich i mnogich wzrosłych swodiatsia w koniecznom szocie k tomu, czto by sozdat' w sadikach siemiejnij klimat.

36/ No dla mnogich i mnogich ugnietionnych stichijnij protiest protiv socyalnoj niesprawiedliwosti obriol' formu i łozung w jarostnych napadkach Awwakuma na włast'.

O tej drobnej różnicy nie informują swoich użytkowników istniejące słowniki polsko-rosyjskie. Trzeba więc zarejestrować parę ekwiwalentów wielu, wielu - mnogije i mnogije.

Na zakończenie jeszcze jeden drobiazg leksykograficzny. W ostatnich latach dużą popularność zdobyło sobie słówko n-ty, które trafiło do języka ogólnego jako zapożyczenie z nauk ścisłych. Ponieważ oznacza ono dowolną liczbę, zazwyczaj dużą lub nawet "za dużą", kwalifikuje się także do klasy zaimków nieokreślonych, wchodząc tym samym w zakres naszych rozważań w niniejszym artykule. Żaden ze słowników polsko-rosyjskich nie rejestruje formy n-ty zapewne przez przeoczenie. Nie jest to bowiem translacat kłopotliwy. Jego rosyjski odpowiednik ma postać ennyj²² i cieszy się podobną popularnością w dzisiejszej ruszczyźnie. Ekwiwalencja n-ty - ennyj ustalamy więc bez trudu porównując kolejno konteksty:

- 37/ Czyżby miało to być n-te wcielenie niezapomnianego Piszczyka?
- 38/ Otóż ktoś, kto się wcielił w postać błazna króla żydowskiego, po raz n-ty ma nam za złe, że nie sfałszowaliśmy ankiety czytelniczej.
- 39/ Co mam powiedzieć człowiekowi, który dzwoni do mnie po raz n-ty, a ja dla niego znowu nie mam żadnej oferty /.../?
- 40/ Choroszko by w etich słuczajach dopłacziwat' enuju summu k zarplatie muża.
- 41/ Wriad li ponadobilis' by /.../ mnogoczislennyje protokoły i akty s ennym koliczestwom solidnych podpisiej.

42/ Tiepier' rassmotrim obratnuju situaciju: dla ennogo czisła "idiealizowanych cywilizacyj" my mołodaja, jedwa proklunuwšazasia w kosmos kultura²³.

PRZYPISY

- ¹ Por. K woprosu o miestoinienii w polsko-russkich słowariach /w:/ Przegład Rusycystyczny 1982 nr 1-4 s.287-288; Uwagi o hasłach zaimkowych w słownikach polsko-rosyjskich ostatniego dwudziestolecia, W: Zeszyty Naukowe WSP w Bydgoszczy, Studia Filologiczne 1982 z.16 s.78-79
- ² Por. Lista wyrażen' pronominalnych nie notowanych w słownikach polsko-rosyjskich ostatniego dwudziestolecia, W: Zeszyty Naukowe WSP w Bydgoszczy, Studia Filologiczne 1983 z.18 s.174-175 oraz 177
- ³ F.Żochowski, Części mowy odmieniające się przez przypadki, Warszawa 1838 s.296
- ⁴ J.Baudouin de Courtenay, O języku polskim, Warszawa 1984 s.99
- ⁵ M.Schabowska, Rzeczowniki ilościowe w języku polskim, Warszawa-Kraków 1967 s.6
- ⁶ A.Bogusławski, Semantyczne pojęcie liczebnika i jego morfologia w języku rosyjskim, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966 s.56
- ⁷ Encyklopedia wiedzy o języku polskim, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1978 s.178

- 8 Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia,
Warszawa 1984 s.283-284
- 9 St.Jodłowski, Ogólnojęzykoznawcza charakterystyka zaimka,
Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973
- 10 Encyklopedia....., s.386
- 11 Gramatyka opisowa języka polskiego pod red.W.Doroszewskiego
i B.Wieczorkiewicza, T.I, Warszawa 1965 s.128
- 12 Przedział 3-9 podaje np. A.Bogusławski /Semantyczne... s.56/,
zaś SJPdor przyjmuje, że kilka oznacza pewną "zwykle poniżej
dziesięciu" liczbę, natomiast SPPdor i SJPSzymcz - wyznaczają
granice od 3 do 10.
- 13 Oż, hasło nieskolko.
- 14 Russkaja grammatika AN SSSR, Moskwa 1980 s.573
Cytaty podaję w moim przekładzie.
- 15 Rozwiązania przyjętych skrótów znajdzie czytelnik na końcu
artykułu.
- 16 Tu autorzy polskich słowników objaśniających zgodnie podają
przedział od 11 do 19
- 17 A.Bogusławski, Semantyczne..., s.63
- 18 Słowniki nie rejestrują takich konstrukcji. Na ich ślad można
natrefić jedynie w HS, który zamieszcza leksem dwudziesto-
kilkoletni i jego odpowiednik let dwadcati s niebolszym.
- 19 SJPdor, hasło parę.
- 20 Oż, MAS.

- 21 Por. moje: Ekspresywne wyrażenia pronominalne jako problem leksykografii polsko-rosyjskiej, W: Język Rosyjski 1985 nr 3 144-15 oraz Uwagi o hasłach zaimkowych....., s.79-80
- 22 Encyklopedyczny słownik junogo filologa /Moskwa 1984 s.169/ nazywa tę formę nieokreślonym przymiotnikiem zaimkowym.
- 23 Wszystkie przytaczane w artykule konteksty zaczerpnęłam z gazet i czasopism wydawanych w latach 1980-1986.

WYKAZ SKRÓTÓW

- BAS - Słownik' sowremiennogo russkogo litieraturnogo jazyka, T.1-17, Moskwa-Leningrad 1948-1965
- BogIl - A.Bogusławski, Ilustrowany słownik rosyjsko-polski polsko-rosyjski, Warszawa 1983
- HS - D.Hessen, R.Stypuła, Wielki słownik polsko-rosyjski, Moskwa-Warszawa 1979
- MAS - Słownik' russkogo jazyka, AN SSSR, T.1-4, Moskwa 1981-1984
- Oż - S. I.Ożegow, Słownik' russkogo jazyka, Moskwa 1984
- Rozw - Nastolnyj polsko-russkij słownik' pod red. M.F.Rozwadowskiej, Warszawa 1969
- SJPDor - Słownik języka polskiego, pod red. W.Doroszewskiego, T.1-10, Warszawa 1958-1968
- SJPSzymcz - Słownik języka polskiego, pod red. M.Szymczaka, T.1-3, Warszawa 1978-1980
- SPPDor - Słownik poprawnej polszczyzny, pod red. W.Doroszewskiego, Warszawa 1973

ПРОНОМИНАЛЬНЫЕ КОНСТРУКЦИИ, ОБОЗНАЧАЮЩИЕ НЕОПРЕДЕЛЁННОЕ
КОЛИЧЕСТВО, КАК ПРОБЛЕМА ПОЛЬСКО-РУССКОЙ ЛЕКСИКОГРАФИИ

резюме

В статье говорится о трудностях с какими сталкиваются лексикографы, пытаюсь установить польско-русские переводные соответствия в области прономинативов, обозначающих неопределённое количество. Основная помеха вызвана неодинаковым охватом числовых интервалов польскими и русскими местоимениями. Проблема осложняется недостаточной разработкой нужных статей в толковых словарях обоих языков.